

R. Simon

①

בסיוע י"י גלילי
בית דין לאלוהים
בני ציון
ש"ס

שאלות ותשובות

הרמ"א

הוא האסל הגדול אשר האיר עיני ישראל בספריו היקרים, דרכי משה, הנהרות ארבעה
שיע, תורת השאת, תורת העולה, ועוד, וביותר בתשובותיו. ה"ה הנאון הגדול
רבינו **מיטה איסרליט** זצ"ל, מקראקא יע"א:

נדפס בהגויא ת"ע, ובאמסטרדם תע"א, ומני אז יקר נמצא:

וען שבכל הרפוסים הקדמים ציינו בתשובות רבות, שימצאו בתשובת רש"ל, ולא הרפוסים כזה, והיה כל
הכבש לדעת דברי התשובה זכרה לחפש בתשובות רש"ל, ע"כ שמעתי לעצת גדולי תורה, להרפוס בזה
כל אלה התשובות מחשובות רש"ל, המצוייט בהם סתחות, והיה הספר שלם לא יחסר כל בו:

הועתק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ט

מהדורה מוגהת ומתוקנת

ובתוספת מפתח מפורט על סדר הש"ס

יְרוּשָׁלַיִם עיה"ק חובבי"א

שנת תשס"ז לפ"ק

צ"נ: ש"כ"ג - (י"א)

(בזמן לברי ינועג גבורג)

בסיוע י"י גלילי
בית דין לאלוהים
בני ציון
ש"ס

ספר

שאלות ותשובות

בית יצחק

חקק יורה דעה
ח"ב

כולל תשובות מהלכות רבות עד סוף הלכות אבלות ונספח אליהם קונטרס אודותן לספר בית יצחק אורח ויחד.

אשר השבתי לשואלי דבר ה' זו הלכה ואשר חנני ה' להעלות פנינים ממעמקי ים התלמוד והפוסקים כיד ה' הטובה עלי אנכי הצעיר באלפי ישראל **יצחק יהודא שמעלקיש** בחריב המושלג חומר פגוע החם והמעלה ירא וחרד לדבר ה' **מי חיים שמואל יכונה שמעלקא** וצלה

בתוך עמי אנכי יושב בעיר **לבוב** הבירה ד' יכוננה עליון:

וכלום נסופו קונטרס צלעות הבית דרשות נדגני אנדה

וכסלם סנים נהננתו טנח תרניה לפיק.

נדפס בפרעמישלא

נסנת תרניה

תשל"ג

ז' ה' ל' צ' י' ב'

ספר

שו"ת מהר"ש

חלק שביעי

על ד' חלקי הש"ע

מכ"ק מרן הרב הגאון החסיד המפורסם שר התורה
עמוד ההוראה אספקלריא המאירה רשכבה"ג
כקש"ת מוהר"ר שמואל ענגיל זצ"ל האבדק"ק
ראדאמישלא ומלפנים בבילגורייא וח"י
שנים האחרונים כהן פאר בק"ק קאשוי ושם
חלקת מחוקק ספון.

בעהמח"ס שו"ת מהר"ש ו' חלקים ושפתי מהר"ש
דרוש ופלפול עה"ת.

וגלוח עליו קונטרס שם משמואל תולדות הגאון המחבר זצ"ל
וקונטרס לדוד להזכיר מחתן המחבר זצ"ל.

י"ל בעזרת חברה "מפיצי תורת מהר"ש" על ידי נכד המחבר זצ"ל
אלחנן היילפרין
בלא"א מוה"ר דוד ז"ל אבדק"ק דאבטשיץ

פה **לונדון** יצ"ו

שנת תשובו איש אל אבותיו לפ"ק

בדפוס של ר' מאיר בלא"א מוה"ר יוסף יצחק פוזנא נ"י

הנדר, אי"כ יש אומדנא גדולה לדעתא דהכי לא נדרה, וכמ"ש בה"ג בתוס' חולין דף פ"ג, וגם דלשיטת כמה פוסקים כל זמן שלא נא ליד הגזר מותר לשנות מעני לעני, ונפרט דהכא יש אומדנא גדולה דרצתה יותר לתת לקרונה וחשיב ספק ספיקא, ואף דלשיטת כמ"פ לא מהני ספק ספיקא להוליך ממון, מ"מ נכ"ד דלעת עתה האשה מוחזקת, ונהי דליתרע חזקת מרא קמא שלה כיון דנלמ"ה מוכרחת לתת לעני אחד כמ"ש בתוס' נ"ג דף פ"א ונש"ך ח"מ סי' ז"א, אצל עכ"פ גם עניי אי"כ לא הוי מוחזקים, ושז מועיל הס"ס לענין שמוצרת לשנות ולתת לקרונה שנאריך ישראל :

תהי דמנינו נש"ס נדרים דף ס"ה דקרוז אינו מוטל דוקא על קרוזו לפרנסו רק על הניצור, מ"מ מפורש נש"ס שם דלדברא מתחילה מוטל על קרוזו לפרנסו, ועיין שם נפ"י הרא"ש ז"ל, ועכ"פ זה השני כפתח להתיר נדרה, כן נראה לע"ד נפ"ד לדינא :

ה' שלח תרע"ה ווייזן י"א.

הק' שמואל ענגיל אנד"ק ראדמישלא, כעת
צין הגולים פה הכ"ל.

סימן מא

→ **ז** שוכ"ט לכבוד ידיד ה' וידי"כ הרה"ג הגד' המפורסם
נולד"ק כקש"ת מוה"ר אברהם יהושע פריינד
שליט"א האנד"ק אינטערדאס ונאסאד והגליל י"א :

אחד"ש הד"ק, יקרתו השגתי ושמתתי בשלמו הטוב, ואשיב על שאלתו מפני הכבוד, אודות שנחקר אחד נפטר הרב ז"ל ולא היו לו בנים רק נת אחת שנעלה הוא ת"מ גדול וירא ה' מפורסם, וכבר הוא רב צעיר אי כמה שנים, ועתה רצון הרב הג"ל למלא מקום חותנו הרב ז"ל, ואך הרבה אנשים ראונו לקבל רב אחר יען שהוא תלמוד נלשונות שונות, וזהו מסתפק כת"ה אם יש להרב שהוא חתן הרב המנוח ז"ל משפט קדימה :

הנה נלמדת להאריך בדיון זה הוא אך למותר, שגוף חזקת הרבנות, שי' רוב הפוסקים דיש לנן משפט קדימה, וכן המנהג ברוב תפלות ישראל, ונלמדת יש לומר דלחר שהמנהג כן, שזו יש צוה זכות גם על פי דין תורה, דכבר כתבתי בתשובה נהא דנחלקו הפוסקים אי יכולין ז' טובי העיר לתקן נמאי דאיכל פסידא להאי, וכתב נרמ"א ח"מ סי' ז' דעכ"פ מנד המנהג יכולים לתקן, וע' נש"ת דברי חיים נשם חותנו הגאון ז"ל, וכתבתי דנלמדת העיר נש"ת חת"ס י"ד נהא דזטריה אין יכולים למכור ציהכ"ס משום דיש לומר דעל דבר גדול כזה לא נתנו להם זכות, וא"כ יש לומר לפמ"ש ברש"ם נ"ג דף נ"ב דלמ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב, אי"כ אם נלמדת זצ"ן לרדיף ה' לו להתנות, שידע שלא יועיל הרוב להאי ומדלל התנה ע"כ דנלמדת זצ"ן גם לשחיטה עיי"ש, וע' נפ"י ה' דברי חיים על הסדרות, אי"כ הכא מני קודם שנהגו דיכולין זטריה לתקן אף צמירי דיש הפסד דיחידים, שפיר ה' מקום לומר דלא נתנו על זה כח לטריה לתקן, ולא ה' לאנשי העיר להתנות על זה דגם נסתמא אין נכחם להפסיד ממון של יחידים, אצל אחר שהמנהג דיכולים לתקן להפסיד ליחידים, אי"כ אם לא רצו אנשי העיר ליתן להם כח כזה, ה' להם להתנות, ומדלל התנו ע"כ דנתמנו לכל מיני, ושז מהני תקנתם מנד הדיון, והארכת צוה, ולפ"ז יש לומר דאם מקבלים רב ומצטיימים לו זכות גם לרעו אחריו

צירור הדברים, נודחי כיון דיש עכ"פ אחד דלא משקר מהני, ועי' ש"ת דברי חיים ח"א סי' מ"ג צאריכות, ונפרט שנראה שהאיש שהעיד נסאלמנר לא ה' נעלמו אלא מיתתו ורק שזע מפ' אחרים שהיו אצל הקצורה, וכיון דהעד שאלמר להאשה נצטעאן שמת נש"ק הוא נגדר עד גמור שנלמנו מן התורה לשיטת רה"פ, ועד חפי עד לכריע אינו נלמנו רק מדרבנן שז לא מהני הכחשתו נגד מי שנלמנו מן התורה כמו שהאריך צוה נש"ת אגודת אזור סי' כ"ח :

כללו של דבר דהנדר מוכח שמת האיש ר' משה הכ"ל ונפרט שכבר נלמד זמן רב, וכעת שכבר עברה המלחמה יש אומדנא גדולה שמת, ונהי שאי אפשר לדון צהיתר עגול מכה אומדנא כמפורש במדרכי ובניית יוסף ונכמה פוסקים, עכ"פ איתרע חזקת אשת איש ושז יש לסמוך אהי היתרים דלעיל, ע"כ אם יעיין כת"ה נצדרי ונצירוף הנד"ל של כת"ה יסכימו להתיר אז גם אנכי אנטרף להתיר האשה הכ"ל וישנו נ"ד של ג' ציחד להתירה כדיו הניסח נעד אחד והשי"ת יללנו משנלמות

נלמ"ה ג' וימי ח' טבת תר"פ קאשוי,

הק' שמואל ענגיל אנד"ק ראדמישלא, כעת
צין הגולים פה הכ"ל.

סימן מ"ו

לכבוד הרב הג' הנדיק נש"ק כקש"ת מריה
חנה הלברשטאם כ"י אנד"ק קאלאשין :

בדבר שאלתו נראה אלמנה שנדרה איזה סכום לקופת ר' מאיר צעה"ס, וקודם שנתנה תכרה שיש לה קרוז עני נאריך ישראל, אם יכולה לשנות :

הנה אף שהנדר פשוט דלדקה חל דצינור נעלמא, ולשי' כמה פוסקים יש צוה דין אמירה לנצוה, ועכ"פ יש צוה חיוז נדר, כנודע מפלוגתת הפוסקים, ועיין נח"מ סי' פ"ז, ונצור"ט פ"ד משנצעות מפורש דליכא צוה חיוז שנצעות העדות דלא הוי נכלל כפירת ממון, והוא להיך מדברי הש"ך נפ"י פ"ז, אצל ידועה שיטת כמה פוסקים דעד שלא נא ליד הנצחי מותר לשנותה מעני לעני כמפורש נערכין דף ו' ונ"ק דף ל"ו, ואף להפוסקים דהפי' נש"ס רק להלותה, מ"מ שיטת הר"מ דלדבר מנזה אחרת מותר לשנות מנד הסברא, ונצודר לעניים שאינם ידועים מפורש נש"ת מהר"ט סי' כ"ג דמותר לשנות דלא זכו עניים משום דלין נרירה, אולם נ"ד דנדרה לקופת ר' מאיר צעה"ס חשיב כעני ידוע כמ"ש נחתם סופר ח"מ ונחתם סופר ח"ו נהשמטות, ויש שיטת הרד"מ דנצודר לעני ידוע לא יוכל לשנות לעני אחר, וע' נקל"ה"ה סי' ר"ב :

אך נצודר דיון דיש לה קרוז עני יש אומדנא שאם הית' זוכרת לא היתה נודרת רק לקרונה, אי"כ נהי דמפורש נרמ"א סי' ר"ב דאם נדר ואי"כ העני קרוזו, דלא נצעיל נכבר נא ליד הגזר דלא מהני אומדנא, רק דלפילו קודם שנא ליד הגזר ג"כ לא יכול לתת לקרוז, ויש צוה צ' סנרות במדרכי, אי דלא ה' דעתו לעכז זכות הנדקה עד שיעני קרוזו, ועוד סברא משום דעניות שכחא והוי לי להתנות, וע' ש"ת פמ"א סי' ק"ג, אלמנ נש"ת הר הכרמל סי' י"ט הוכיח דאם העני קרוזו קודם התמלת החלוקה מותר לתת לקרוזו, וע' נעקרי הד"ט, ומכש"כ נ"ד דכבר ה' קרוזו עני נצעת

9

התורה על בני העיר לקבל זרע הרב. וכ"ז הוא מפני כבוד התורה. א"כ יש לומר נמקום שאין צד ונשאר צד שעכ"פ היא יורשת זכות ממון. נהי דכת השררה אינה יורשת. עכ"פ אמדין דעתו של אדם קרובה גם אלל צד. כמפורש נש"ס צ"ב דקמ"ג דמה"ט מהני גם בצאמר אם תלד אשתי נקובה תטול מאתים. א"כ אמרינן דגם זה הוא ככלל כבוד התורה. שחיוב חל על אנשי העיר לקבל גם את חתנו. ונשלמה אם היא יורשת זכות ממון. היא מקום לחלק דנת אינה יורשת שררה כצדקת ז"ל. אבל אם אין צד זה רק חיוב שהטילה התורה על בני העיר לקבל יורשיו אחריו. א"כ יש לומר דחל החיוב גם לענין חתנו. ונפרט דלשיטת הרבה פוסקים גם חתנו יש לו זכות רבנות כמש"כ סס צדמ"א נסופו. ועיי' נש"ת צ"ג חיר"ד סי' ס"ט שפסק ג"כ כן. וגם המנהג ברוב המקומות של יראים לקבל גם את חתנו אם הוא ראוי לזה. ועיי' נש"ת חתם סופר ח"מ סי' י"א שכתב בזה דנסתפק הש"ך צ"ב קע"ה במכר נכסיו לבנו דיש לומר דאין המצדן יכול לסלקו. שיש לומר דגם זה ככלל ועשיית הישר והטוב שיאשר הן נחלת אבות. וכתב החת"ס דה"ה נמקום דליכא צד גם נגד חתנו ליכא דין מצדנות. א"כ צד שייכת הסברה למסתמא צעת שקבלו את הרב הזקן קבלו אותו לפי המנהג לקבל גם חתנו אחריו. ויש להאריך בזה הרבה :

עכ"פ מזה הדין נראה שיטת הרבה פוסקים דגם לחתנו יש זכות הרבנות. אך גם לפי דברי החולקים שלא נוכל לכופ את העיר לקבל את חתנו. וגם לענין צד יש חיוב שיטת דלא שייכת חזקה. מ"מ כל זה אם רוצים לקבל רב אחר שהוא גדול בתורה הרבה מן הרב הזקן או חתנו. אז יש שיטת המהרש"ם מובא בנ"מ ד"ל דנכתר תורה לא שייך ירושה. ועיי' נש"ת מש"כ מהלכה חלק י"ד נסיון האחרון מש"כ בזה. אבל צ"ל דחתן הרב הזקן הוא ת"מ ויר"ש גדול. ואם הוא יתמנה לרב צדק ינהיג העיר על דרכי התורה והיראה. הדבר ברור ופשוט שלו משפט הקדימה. ונפרט לעזוב את חתן הרב הזקן ולקבל רב אחר צדציל שיש לו ידיעות נחמדות מינויות. צדלי דחלילה ליתן משפט קדימה לזה כי העיקר נקבלת רב צעיר שיהי ת"מ גדול וירא ה' ע"כ פשיטא דמזה הדין והיושר זכות הרבנות שייכת לחתן הרב המנוח ז"ל. ואקוה שכל יראי ה' יסכימו לדבריו. ומחמת תשות כוחי אקצר ואומר שלום. ידידו דושתיה צאהבה ובלוכ"ת מוקירו ומכבדו. מפנה לשמוע ולהשמיע בצד"ת תמיד. ואל להתפלל צדדי שאזכה לשלימות הנריאות :

יום ה' צא תרע"ד ראדמישלא.
הק' שמואל עגיל חופיק הכ"ל :

סימן מ"ב

להרב הג' וכי' כש"ת מריה שרגא פייבוש כ"י מולד"ק לאם י"ז :

בדבר שאלתו (ננדון חשש אשת איש שזינתה. כפי המצואר מתוך התשובה).

הנה ננדוננו יש שתי ספיקות. א' אם לאמן הנעל צעיר הדבר. היינו אם ניהוש שכל הדבר הוא שקר ומה שהאשה אומרת שזינתה הוא מחמת שנתנה עיני' באחר. וגם הנעל משקר בזה שאומר צדס הרופא שהפילה ולד צעשה שהיתה איזו שנים נמדיתת אשכנו צלא צעלה. ב' יש לחוש שמא צלמת זינתה ורק צלונס ושריא

אחריו. יש לומר דצודאי מחויבים לקבל את בנו אחריו. וכמו דחיוב מהני צדצר שלא צא לעולם. הוא הדין דמני להתחייב צדצר שלא צא לעולם. דאף דלענין שעבוד דמנינו דמהני צדצר שלא צא לעולם. כמו שעבוד דאקני. אעפ"כ נסתפק במהרי"ט דלא מהני שעבוד לצדצר שלא צא לעולם. ועיי' צקוה"ח סי' ס"א. אך צלמת שעבוד אינו חל על גופו של אדם כמ"ש הקה"ה סי' ק"צ ומש"ה דעת הכמ"י דכל שעבוד דאקני רק מדרבנן. וא"כ לא מהני שעבוד לצדצר שלא צא לעולם. אבל צדצרת חיוב דחל על גופו. יוכל להתחייב אפילו לצדצר שלא צא לעולם. כיון דגוף המתחייב הוא בעולם. והוי כהאי דמפורש צתוס' צ"ק דף ל"ו דאף שלא יוכל להקדיש חוב שיש לו ציד צנירו. מ"מ אם אומר לכשיצא לידי אשתננה לצדקה חל חיוב על גופו. וא"כ יש לומר דהיי דצסתס קבלה לא משמע גם על זרעו אחריו. ומספק לא נוכל לכופס לקבל את צניו אחריו. דאף דהצעה"צ לא חשיבי מוחקים. כיון דע"כ צריכים לקבל עליהם רב. א"כ ממ"כ יתנו ההכנסות לאיזה רב לא חשיבי מוחק. כמ"ש הש"ך ח"מ סי' צ"א ועיי' צתוס' צ"ב דף פ"א. אבל גם אי ליכא חזקה ממון מ"מ לא נוכל לכופ את הנעיה"צ מספק. דנשלמה צתוני על פסקו יש חזקה דשליה עושה שליחותו ונהי דלא מהני להוציא ממון. שפיר כתב נש"ך כיון דע"כ צריך לשלם לאחד ליכא חזקה ממון. ואזו מהני חזקה דשליה עושה שליחותו. אבל היכא דליכא חזקה לסייע להתנוע. גם היכא דלא חשיבי הנעלים מוחקים. אעפ"כ אינו זוכה מספק :

אבל עכ"פ אחרי שהמנהג לקבל גם את צניו אחריו. א"כ מסתמא אדעתא דמנהגא קבלוהו. דגדול כח המנהג. כמפורש נש"ס דצ"מ דף ק"ה. ועיי' דמיונו ע"ד המנהג לא מהני. ועיי' נש"ך סי' פ"ב מה שהביא ממתני דפ"ה. עכ"פ אם הנעיה"צ לא קבלו רק אותו לצדו הי' להם להתנות שמשנים המנהג. ומדלא התנו ע"כ דצלמת קבלו עליהם חיוב גם לצני צניו. וא"כ יש לומר דצדק מזה הדין :

אך כ"ז אם יש צעיר עוד רוב מהאנשים אשר קבלו את הרב המנוח ז"ל שיש לומר שהתחייבו אף לגני צניו. אבל אם עתה רוב הנעיה"צ לא היו אז צעעת קבלת הרב הזקן. א"כ חיוב האצות לא מהני לחייב את הצנים. ואם כן אז תלוי אם שייך ירושה צרבנות. ועיי' נש"ת תועפ"ר ראס מש"כ להצדיק את מרן צס' דצרי חיים לענין רח"ש דהחתן והכלה לא נתחייבו. עכ"פ לענין אם כשאר צן זוכה מזה המנהג. ולפי מה שהוכחתי יש לומר דאם יש עוד רוב צע"צ שקבלו את הרב הזקן חל החיוב גם לגני הן. ונפרט דלשיטת רה"פ זוכה צן מזה הדין :

הנה נמקום שאין צד נודע מש"כ צשרית הרמ"א נסופו צסס הגאון מוה"ר שאלו וואהל ז"ל דגם חתנו זוכה צצכות הרבנות. דאף דמפורש צצצ"ס ז"ל דנת אינה יורשת צוס צררה וא"כ לא עדיף כח הנעל מכת האשה. אך צלמת כתבו הפוסקים דצלא"ה אין צרבנות תורת ירושה דהוי דבר שאין צו ממש ולא עדיף מזכות טובת הנאה. ורק התורה הטילה חוב על אנשי העיר לקבל את בנו אחריו. וצלמת מפורש צצ"ס ר"ה דף צ' דגם מלך צן מלך אין מוכינ לו רק משעה שהתחיל להנהיג צמלוכה. ועיי' צצ"י. עכ"פ כל זמן שלא קבלו אותו אין לו זכות ממון בזה. וכמ"ש במח"א ה"י צדקה דגם צצדקה ליכא קנין להעני צהממון כ"ז שלא מסרו ליד הגזנר רק חיוב נדר מוטל עליו. וכיון שאין צוה ענין ירושה שזכה צו מנילא. והרא"י דלשון הרמ"ב ז"ל דצ"ס מחלוקת צין הצנים צריך גם צנו משיחה צמון המשחה. א"כ כאן כיון דגם צצנו הוא רק חיוב שהטילה

ספר
שאלות ותשובות
דברי חיים

מאדמו"ר קודש הקדשים גאון הגאונים שר התורה והיראה איש אלקים נורא
המפורסם בכל קצוי ארץ ואיים כחד מן הראשונים
רבן של כל בני הגולה
בקש"ת מרן חיים הלברשטאם זצוקללה"ה
זי"ע ועכ"י
האבד"ק צאנז והגליל יצ"ו

וכעת אשר ספו תמו ואולו מן השוק נקבע בדפוס נאה ומשובח
במהדורה משוכללת עם הוספות רבות ונכבדות וחדשות

מהדורת "וואלף"

נערך ונסדר
תחת עינא פקחא ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
ויוצא לאור על ידי
הנהלת מוסדות באבוב
בנשיאות ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

שנת מפרי צדיק עץ חיים לפ"ק
ברוקלין, נ. י.

יכולת להחזיק בית הכנסת היה מקום לפלפל בזה אבל כיון שיש לאל ידם להחזיק הבית הכנסת עם כל צרכיהם לעצמם אין שמי הקהלות האלה משועבדים זה לזה כלל עכ"ל:

ובאמת בחשו' הריצ"ש סי' רנ"ג מצואר כן דו"ל שם בסוף החשונה. גם מה שאמרת אם צאו יחידים לעשות להם מדרש לחפלה וקמו אנשים למנוע אם נתן לשמוע ודאי משחקין אותו בזיפה שמעבצין הרבים מלעשות מצוה ואין עון גדול מזה וכבר מנה הרמב"ם ז"ל (הל' תלמוד תורה פ"ו הל' י"ד) צאופן כ"ד דברים שצית דין נזקקים לנדות העובר ואיתא צירושלמי דמועד קטן [פ"ג הל' א] המעבד רבים מלעשות מצוה צריך נדוי ואם נוחטין טעם לדבריהם מפני ישוב הבית הכנסת שלא תחרז אז הקהל מעיינין דבדר ועושין תקנות לקיים את שתייהן עכ"ל. הרי דיכולו עיר וקהל אחד להפרד מתציריהם אך צאופן שיהיה קיום למצוה והמוחה בזה הוא מונע רבים לעשות מצוה כמצואר לענין בית הכנסת:

ו"בן היוצא לנו מזה צאם שיראה הדברים להצד"ס והרצונים הסמוכים לשמי עיירות שיהיה על ידי זה כבוד המורה וכבוד שמים אזי צודאי יוכלו להתפרד באין מוחה אך אם ת"ו יהיה על ידי זה פריקות עול צודאי אסור להם ולשום בן תורה להיות אחס בצמל ת"ו:

אך כל זה לענין סידור קדושין ותלוקת כבוד וקבלת הפרס אך ודאי אם אין בית דין שם צעיר הקטנה קצוע שהמה כפופים לצוה לצד"ס צעיר הגדולה כמאז באין תולק והגם שהם קבלו עליהם את הרצ המורה דק כשלשה לאו כל כמיניהו בזה ולהרב המורה דק אסור לקבל עליו זה לדון ביחדי כידוע ש"ה ולא דוקא דין רק דבר שיהא נוגע לכבוד שמים שצריך בית דין המה כפופים תחת בית דין דעיר הגדולה כמאז. ואם אולי הרצ דעיר הגדולה לא יתראה לטרות בעסקיהם אחרי שאין לו דבר מהם. מכיר אנכי את הרצ כי ת"ו לא ימנע טוב מצעליו ומה אני בתנס כו' ואם ת"ו מחמת המחלוקת לא ירצה להזדקק להם יוכלו אחר כך לתת עולם תחת איזה צד"ס הסמוכים להם. אך כשיקבע להם בית דין קצוע צודאי המה כשאר ערי ישראל וכן אנו נוהגים ולא יחלוק על זה רק החולק על האמת:

זה שעלה על דעתי הקלושה וד' הטוב יתני בדרך האמת ויעשה שלום. [ועיין לעיל בס' נ"א]:

סימן נג

7 **בנידון** השאלה מהרצנות דק' ראדי מישלע אשר היה להם לרצ ומורה זקן תלמיד חכם מופלג בדורו. ואחריו

וזה שכחז התרומת הדשן בפסקיו הנ"ל חז לשונו ואי משום דיש פיקוח"ש פרנסה בדבר מחמת הפרס מגיעין וכו' על קיבול פרס זה אנו צושים כו' עיין שם כנ"ל. נראה לפענ"ד דהנה צאמת הפרס שלוקחים רח"ש אינו שכירות כאשר עלה על לב הגאון החכם סופר כי הלא ידוע שהוא דבר שלא צא לעולם ולרוב עדיין לא נולדו התחן והכלה וגם המחמתים מארך נכריה צודאי שלא שייך שם שכירות עלה ורק הוא מטעם תקנת קדמוניו שחקנו להחזיק תלמידי חכמים וחקנו ליתן להם מכל תמונה כך וכך ותקנות יכולים לתקן על הנולדים ש"י כידוע ממנה תקנות קדמוניו ז"ל חיקון דד' ארצות ולזה אם הדין נותן שרשאי החכם לקצוע דירתו במקום החכם הראשון ומותר לסדר קדושין וכנ"ל צודאי שחקנה כולל גם עליו להחזיק מרת"ש וכי גרע הוא מהראשון על זה כחז התרומת הדשן שאנו צושים על הפרס היינו שאינו מחורת שכירות והוא כעין גזירה ומשום הכי מותר גם להשני לקבלו וא"כ צודאי מותר לרצ לצוה מרחוק ולשבת אלל רב הקצוע ולקבל פרס מקדושין וכדומה וכפסק רמ"א ז"ל ואין חולק:

ואין לומר דהראשון מקרי מוחזק ויכול לומר קים לי דלא כרמ"א ז"ל ורק דפליגי הריצ"ש ותרומת הדשן ז"ל וא"כ כפסיקא מהני חפיסה זה ליתא תדא צודאי לא ראו אלו האחרונים את דברי הרמ"א ז"ל כי אלו ראוהו הציאוהו ולכן הלכתא כהראשונים נגד צתראי כידוע ש"ו וגם כיון שהכנסת הגדולה גם כן רצה להשוות יחד דברי תרומת הדשן והריצ"ש ז"ל היי שלא צאו לדמותו לגמרי וא"כ לא נשאר רק סברה מהראש"ת וצודאי דלא מהני קים לי במקום יחיד נגד רבים כידוע ש"ו:

גם כי לענין קבלת הפרס אנשי עיר קטנה מוחזקים:

אך כל זה הוא מדינא אבל כבר העיד הש"ך ז"ל ציו"ד סי' רמ"ה ס"ק ט"ו חז לשונו מיהו כל זה מדינא אבל מצד המנהג אפשר שיש למחות בזה עכ"ל וכן צאמת המנהג למחות ברצ אחד שצא להשיג גבול הרצ הראשון:

אך בנידון דידן כיון שהיא עיר וקהלה לעצמה לא ידעתי ולא שמעתי למחות בעיר הקטנה שצאו לקבל עליהם רצ ואדרבה בכמה מקומות שלא היה לעיירות קטנות רצ ובקרוב הימים קבלו עליהם לרצ הרצה והרצה יש הנודעים אלינו באין מוחה ובפירוש כחז הרצ הגאון צספר שיצת ליון סי' ק"ח חז לשונו ועיין צריצ"ש בסוף תשובה רנ"ג היינו כשצאם לפרוד זה מזה אבל אם כבר נעשה מעשה ונפרדו לא אוכל לדון כעת בזה והריצ"ש כחז רק מטעם ישוב בית הכנסת שלא יתרח עושין תקנות לקיים שתייהן והיינו אם לא היה לקהל קובצ"ין

שז. עיין תקפו כהן סימן קכ"ד ובקיצור תקפו כהן שם. שח. עיין חו"מ סימן ג' סעיף ג' וש"ך ס"ק י' וקצה"ח ס"ק ד'.

ד.ש. צ"ל קיפוח. שח. עיין לעיל סימן מ"ח באריכות. שו. עיין שו"ע חו"מ סימן כ"ה סעיף ב' בהגה.

ירש כבודו בנו אחריו ולהרצ הנ"ל לא היה ממלא מקומו
 חייב בשעת פטירתו וגם בני אחיו היו נעירים לימים וקבל
 גיבו חתן הרצ הזקן הנ"ל את הרצנות מעצמו בלא שום
 חתימה והסתנה רצנות כמה שנים ואחר פטירת הרצ היה
 נמצא בן בנו של הרצ הזקן התלמיד חכם הישיש המופלג
 הנ"ל וראוי למלא מקום אבותיו ויש מצני העיר שרואים רב
 אחר ושאל השואל לחוות על פי דת תורה הקדושה:

→ **הגדה** דבר זה מצוואר בספרי [פ' שופטים פסקא קס"ג] וספרא
 [פ' שמיני פרשתא א' פ"א] דכל הראוי לירשו קודם לכל
 אדם בכל המנויים לפרנס הנצור הגם שזרמב"ם ושו"ע [סוף
 סי' רמ"ה] אינו כחוב רק בן בנו קודם מ"מ המעיין בצירור
 יראה שלא דוקא בן בנו הוא הדין כל הראוי לירשו כמצוואר
 בהדיא בתוספתא דשקלים [פ"ג הל' ט"ז] ומציאו הריב"ש סי'
 רע"א בלא חולק. וגם זרמב"ם גופיה משמע קן כמצוואר
 למעיין בהל' מלכים [פ"א הל' ז'] והרמ"א ו"ל אגב שיטפא
 נקיט בן בנו כלשון הרמב"ם ו"ל אבל באמת כל הקודם
 לירשה קודם כמצוואר בכחוצות [דף ק"ג ע"ב] גבי שמעון
 בני חכם כו':

אולם עדיין יש לבעל דין להשיב נהי דראוי הרצ מהר"ר
 פנחס לירש כבוד דודו הלא הפסיק בינו אחר הוא
 יהיה בעל דודתו הנ"ל:

אך באמת זה אינו תדא כיון דלא היה אז הרצ מה"ר פנחס
 ממלא מקום אבותיו כי היה נעיר לימים קבלו בעל
 דודתו לשמור עד שיהיה ראוי כמצוואר זרמב"ם ו"ל [פ"א
 מהל' מלכים ה"ז] וכן ראוי לעשות ואם כי לאחר כך לא ראה
 למוסרו לר' פנחס הנ"ל על כל פנים (כי) מחמת כי הרצ
 מה"ר פנחס לא עמד עליו בזה ולא דחק את השעה ונגמר
 צנייהם שאחר פטירתו יירש את כבודו כאשר שמעתי בצירור
 וא"כ אין זה הפסקה כלל:

שנית אטו אם אחד יחזיק שלא כדין בשביל זה לא איבד
 הרצ מ' פנחס חוקת אבותיו. וגם כי לא קבלוהו
 אנשי העיר את הרצ הנ"ל עליהם לראש רק מעצמו השחרר
 עליהם ובודאי שזה לא מגרע כח הרצ מה"ר פנחס הנ"ל.
 עבור זה נראה צרור דאף אם הפסיק אחר חוזר הדבר
 לקדמותו ולא אבד הראשון חוקת אבותיו:

ופל"ב שהוא נכון מעצמו אציל ראה לזה מדברי הש"ס
 ברכות [כ"ח ע"א] גבי מעשה דר' יהושע ורבן
 גמליאל שאמר ר' יהושע מי שאינו מזה ולא בן מזה יאמר
 למזה בן מזה וכו'. והנה מצוואר שם כי (ר"י) העביר את ר'
 אליעזר ש"ט בן עזריה מחמת שרבן גמליאל היה בן מזה וממלא
 מקום אבותיו. ולכאורה כיון שלרבן גמליאל כדין הורידוהו
 כמצוואר בש"ס והפסיק אחר א"כ שוב אין מעליותא בזה

שהוא בן מזה כיון שכבר נתמנה אחר על פי דין. אלא ודאי
 כיון שאמר רבי עקיבא לר' יהושע כלום עשינו אלא בשביל
 כבודך כו' אם כן חוזר הדבר לקדמותו שרבן גמליאל קודם
 מחמת שממלא מקום אבותיו והוא בן מזה ולא מהני לר'
 אלעזר בן עזריה במה דאפסקיה על פי הדין. ואין צידון
 דידן נהי דאפסיק אחר שלא על פי הדין כיון שנפטר חוזר
 הדבר לקדמותו ועדיין מעלת ממלא מקום אבותיו לא נגרע
 דבר ובחוקתו הוא עומד כבמחלה:

→ **ועל** פי זה אחי שפיר מה שהקשה שם בחידושי אגדות על
 הא דאמרין נעצריה לר' אלעזר בן עזריה גמירי מעלין
 בקודש כו' נדרוש מר חדא שבתא ומר חדא שבתא אחי
 לאקנויי (שאין שתי מלכים משתמשים בכתר אחד) אלא נדרוש
 רבן גמליאל תלמא שבתא ור' אלעזר בן עזריה שבת אחד
 והקשה שם בחידושי אגדות דעדיין סגי שידרוש רבן גמליאל
 שתי שבתות ור' אלעזר בן עזריה שבת אחד. ובסמיכות ש'
 חכמים מאריך לתרץ ולדברינו הנ"ל אחי שפיר:

דהגדה באמת קשה דלמה העבירו את ר' אלעזר בן עזריה
 מלדרוש כל השבתות הא מכח דמעלין בקדש אין
 להורידו כלל וכבר התענס בזה הרצ בכנסת הגדולה בחשו'
 צעי חיי [יו"ד סי' ר"מ] ושארי הגדולים שאתו דגם זה מקרי
 הורדה ומה לי כולו ומה לי פלגא. ולפום רהיטא אשתמיט
 מינייהו סוגיא זו דמשמע דלפלגא לא מקרי מעלין בקודש כו'
 אך באמת היא נגד המושכל לכאורה דודאי מקרי הורדה
 מקדושתו שמעיקרא היה דורש כל השבתות ועמה מורדין
 אותו מזה לדרוש לתלמי:

→ **אך** באמת כיון דרבן גמליאל היה ממלא מקום אבותיו
 וראוי ליה מכת הקרא והיתה לו ולורעו אחריו ש"א
 כמצוואר בספרי ובתורת כהנים רק שהורידוהו מחמת כבוד ר'
 יהושע כמו שאמר רבי עקיבא כלום עשינו אלא בשביל כבודך
 וכיון שנחפיים ר' יהושע ממילא אי אפשר לדחות את רבן
 גמליאל דממלא מקום אבותיו גם שהפסיק אחר צנייהם. אך
 גם להוריד את ר' אלעזר בן עזריה מכל וכל אי אפשר. ולכן
 מהראוי לדורש מר חדא שבתא מחמת מעלת אבותיו ומר
 חדא שבתא משום דמעלין בקדש. אך כיון דאין צ' מלכים
 משתמשין בכתר אחד אי אפשר לחלוק לתלמי ואז ממילא רבן
 גמליאל קודם ליטול עוד שבת אחד כיון דמהראוי היה
 דלעצריה לר' אלעזר בן עזריה כמו שאמרנו חא ועצריה
 מחמת שירש רבן גמליאל כבוד אבותיו והוא בן מזה רק אי
 אפשר להעבירו מכל מחמת מעלין בקדש אבל דבר שאין צו
 דין חלוקה מעלת ירושה אבותיו של רבן גמליאל קדים ולכן
 מגיע לו לרבן גמליאל שתי שבתות ולר' אלעזר בן עזריה שבת
 אחד. אך כיון דכבר ראוי לרבן גמליאל לשוב לתזקתו

שיא. אולי צ"ל מכת הקרא "הוא ובניו בקרב ישראל" [דברים י"ז כ'].
 וכמבואר בספרי [שם] ותוספתא [הנ"ל] ומובא ברמב"ם הנ"ל.

שט. צ"ל אלעזר.
 שי. צ"ל ובסמיכות.

הראשונה גם לו מעלת דמעלין בקדש שהיה לו מאז לדרוש כל השבחות ורק שהורידוהו מחמת כבוד ר' יהושע וכיון שנחפיים ר' יהושע והושיבו לרבן גמליאל לקדמותו שוב יש לו ג"כ המעלה דמעלין בקדש כמו לר' אלעזר בן עזריה ושון המה בזה לכן יחלוקו אותן שחי השבחות וממילא מגיע לרבן גמליאל שלשה שבחות אחד מכח מעלת אבותיו וגם שיש לו לר' אלעזר בן עזריה מעלה דמעלין בקדש מגיע לו שבת אחד נגד מעלה זו דכבוד אבותיו. אך אין צ' מלכים משחמשין בכתר אחד לזה עדיף חוקת אבותיו ממעלין בקדש דלר' אלעזר בן עזריה וטקף לזה יש לו לרבן גמליאל ג"כ שבחה דמעלין בקדש כיון שחזר לקדמותו כנ"ל וממילא מגיע לו עוד השבת השלישי ואחי שפיר ודו"ק:

היוצא לנו מזה שאין רשות לשום אדם להשיג גבול מה"ר פנחס הנ"ל בדין הרבנות דקהלה הנ"ל אך בעיני הפרס וסידור קידושין וסעודת ברית מילה כנהוג כבר מלתי אמורה בחשובה שהארכתי להרב הזקן הנפטר ומשם חזינו דעתי אם תרצו לעיין בדבר אך בממשלת הרבנות אין רשות לשום אדם על פי דת תורה הקדושה להתקומם נגד הרב מה"ר פנחס הנ"ל. [ועיין בס' נ"א] ש"ב: L

סימן נד

ברין ספר תורה שנמלא כחוב פרשה גבי ועלו ש"ג האפרדעים [שמות ו' כ"ט] וכלל תחמוד [שמות כ' י"ד] אינו כחוב שום פרשה:

והוא כפי דעת הרמב"ם [הל' ס"ט פ"ח ה"ד ספר ואלה שמות] לפי הגירסא שלפנינו אך הראשונים והאחרונים ז"ל ש"ד הגיהו וכחצו שטעות סופר בגירסא זו רק גבי ועלו ש"ג האפרדעים אין פרשה כלל וכלל תחמוד יש פרשה והגאון בנוב"י [מהד"ק חיו"ד ס' ע"ט ומהד"ם חיו"ד ס' קע"ו] דעתו שלא להגיה הספר הכחוב כן כי הכסף משנה ז"ל [סג] סבירא ליה כן כגירסא שלפנינו והגאון בית אפרים ז"ל [בשערי אפרים שער ו' סעיף כ"א] חולק עליו ודעתו להגיה:

ובאבות לפי משמעות לשון הנבי יונה ז"ל נראה ג"כ דלריך להגיה דז"ל שם ס' רע"ה [בקנר סעיף ב'] ואם שינה ועשה במקום פתוחה סתומה או במקום סתומה פתוחה או שעשה באמצע הפרשה או הפסוק מקום חלק כשיעור פרשה פסולה כ' והנה כל מה שנאמר עד עתה היא דעת הרמב"ם אבל יש הרבה דיעות לגאונים בצורת הפרשות ש"ו גם כמה שמנה הרמב"ם שזריך להיות פתוחה

או סתומה או מה שסבירא ליה שאין שם פרשה כלל בכל אלה יש הרבה גדולים חולקים עמו לכן אם נמלא ספר תורה שאינה כחובה על פי דעתו אין לפסלה ופשיטא אם נמלא כחובה כמה שנמלא בפירוט שמחולקים עמו שאין לפסלה אלא אפילו אם לא מצינו שום חולק עמו בזה אין לפסול כיון דמצינו חולקים על הרמב"ם בהרבה מקומות אולי ג"כ יש חולקים עמו באחרים וזה הסופר כתב על פי דעת ההוא (ר"י מינין) וכל זה בספר תורה הנמלא כחובה כן דמסתמא נכתב על פי דעת גדול אחד אבל הסופר שטעה בודאי נפסלה בך וכן אם ידענו מאיזה סופר נכתב ושלא כתב כן בשום ספר עדיין בודאי הוא טעות וכן טעות שידענו מקום טעותם ומאין יאל להסופרים הטעות וידענו שהיה הטעות ש"ו כגון אותן הפסקא שהם טעות בספרי דפוס הרמב"ם יש לפסול עד שיחקקו עכ"ל:

אך לפי מה דמבואר בתשובות מהר"י מינין ס' ח' וזה לשונו ואם כן למה נפסול ספרי תורה שנכתבו כפי סידורן ונלך אחר סידור בן אשר וכל שכן אחרי שמצינו בני נפתלי חולקין על בן אשר בכמה וכמה תיבות ואותיות על כן נראה לי שאין לפסול ספר תורה אם שינו זה סידור הרמב"ם עכ"ל אלמא כיון דיש מאן דהוא מהגדולים לסמוך עליו אין מניחין בודאי אין צדינו להגיה הספרים שנכתבו לפי דעת הכסף משנה ז"ל כן נראה לפענ"ד:

סימן נה

שלום וברכה לידיד נפשי הרב הגדול החסיד המפורסם בנש"ק כש"ח מ' יחיאל פיבל ג"י בק' גלינא:

מכתבו הגיעני ולא הייתי צביתי וזה מעט שבתי לביתי וכאשר נחתי מעט מצאתי יקרת מכתבו ונחתי אל לבי להשיבו מפני הכבוד:

ע"ז שאלתו ששאל צידון הספר תורה שנכנסין הלמד"ן לחוך חלל ק' פשוטה והיא מאותיות השם:

הבדל באמת יש פוסלין בכהאי גוונא אפילו שאינם משנים צורת האות לאות אחרת וגם אם האות היא נקרא למינוק מ"מ הוא פסול דזה גופא הו' שינוי מה שנכנס בתוך חללה אחיה דבר וכן נראה צהדיא מתשובת הרי"ז ש [ס' קמ"ו] ומתשו' מהרי"ט [ח"ב י"ד ס' ל"ה]. אך הרמ"א ז"ל צאה"ע [ס' קכ"ה סעיף י"ח] מקיל בזה לא נשתנה צורת האות וכן נראה מדברי השו"ע או"ח [ס' ל"ב סעיף כ"ח ובמג"א סק"מ] דאם לא נשתנה צורתה דכשר ואם כן לפי זה צידון דין הספר תורה ודאי כשר:

יתרו שהביאו דברי הרמ"ה והמאירי. שטו. צ"ל הפרשיות. שטז. צ"ל טעות.

שיב. ועיין שו"ת אורי וישעי סימן צ"ו. שיג. צ"ל יעלו. שיד. עיין ספר אור תורה וספר מנחת שי שם בפרשת וארא ופרשת

ספר
אמונת איתן
 ח"ב

ברורי הלכות וסוגיות
 לפי סדר השו"ע

מאת
 כבוד קדושת אדמו"ר הגה"ק
 רבי אברהם אלטר פאלאק זצוקללה"ה
 בן כ"ק אדמו"ר הגה"ק מהרי"ם הי"ד זצוקללה"ה
 מבערגסאז

ובנו חורגו של כ"ק מרן רשכבה"ג
 אדמו"ר מהר"א קדוש ה' מבעלזא זיעוכ"י

כסלו תשע"א פתח תקווה יצ"ו

סימן ד

בענין ירושת שררה

אתר החכמה

קדימה אצל שאר קרובים שהם מזרעו או אפילו שאינם מזרעו שירשו השררה וטובת הנאה, וכפי הנראה תחילה בפשטות תלוי כל זה אם ירושת שררה הוי כירושת ממון או לא, ויבואר לפנינו בעז"ה להלן. L

ירושת שררה לחתנו

ראש הפוסקים המדברים בענין חתנו לירושת שררה הוא הגאון רבי שאול בן הגאון רבי העשיל ז"ל מקראקא והוא תשובה שנדפסה בסוף שו"ת הרמ"א, וכתוב שם ז"ל: 'ודא אינו צריך לפנים דכל שפוסקים גדולה פוסקין לו ולזרעו אחריו עד עולם ואין לחלק בין בנו לחתנו (כנראה לפום ריהטא בעניני ההמון אבל לא כן הוא) כי חתנו בכלל לבנו הוא, וכן מוכרח בירושלמי וכו' וכן קורין לחתנו בנו כמו שקרא דוד לשאול אבי והוא קרא לו בני.

בזה הבנתי הקרא (שמואל א' כ"ב) היום החילותי לשאול לו באלוקים וגו', מה הגיד לו שאול, אמר לו, עשית דוד

כתב המג"א או"ח (סי' נ"ג סקל"ג) ז"ל: כלל גדול אמרו בכל המינויים, שהבן קודם ואפילו בכהן גדול, ואפילו יש אחרים גדולים ממנו עכ"ל הרשב"א (סי' ש'). וכ"ה בספרי (פ' קס"ב), שכל המינויים בניהם קודמים. וכ"כ בכנה"ג, ורשד"ם (סי' פ"ה) כתב דבחכם הממונה להרביץ תורה או לדין, לא אמרינן כך ע"ש. ובספר עשרה מאמרות מאמר חיקור דין (ח"ב פ"ט) דכל המינויים שהם כתר תורה אין בניהם קודמין רק מהלל הנשיא ואילך נהגו שכניהם קודמים, עי' פי"ג דכתובות (דף ק"ג ע"ב) עכ"ל המג"א. ז"ל הרמ"א ביו"ד (סו"ס רמ"ה) מי שהוחזק לרב בעיר אפילו החזיק בעצמו באיזה שררה אין להורידו מגדולתו, אע"פ שבא לשם אחר גדול ממנו, אפילו בנו ובן בנו לעולם קודמים לאחרים, כל זמן שממלאים מקום אבותיהם ביראה והם חכמים קצת עכ"ל לעניינינו.

ונראה לברר בעזהשי"ת מהו גדר ירושת שררה אצל הבנים וה"ה כשאין לו בנים אי אמרינן דין

דהרי חתנו אינו יורשו כשיש בן, אלא משום דנקרא בנו וזרעו אחריו, לכן הוא בכלל פוסקין גדולה לו ולזרעו אחריו.

בשו"ת בית יצחק (י"ד ח"ב סי' ס"ט ע"ג) יש שתי תשובות בענין זה, ואחר שמביא בסי' ס"ט את תשובת ר' שאול הנ"ל כתב שם, ולענין דינא נלע"ד דאם נאמר דיש בחוקת רבנות דין ירושה אין לחתנו דין ירושה דהוא אינו יורש, וברמב"ם הל' מלכים (פ"א ה"ז) כתב וז"ל: 'ולא המלכות בלבד אלא כל השררות וכל המנויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם עכ"ל. ולעיל מזה כתב הרמב"ם דכל הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה ע"כ. א"כ חתן שאינו יורש אינו זוכה בשררה, ואף אם הבת יורשת אבל מכיון שכתב הרמב"ם קודם לזה (שם ה"ה), וכן כל המשימות שבישראל אין ממנים אלא איש ע"כ, א"כ אין להבת בשררה דין ירושה ולא לבעלה שהוא אינו יורש.

אמנם מדינא דאורייתא באמת בלא"ה אין דין ירושה ממש בשררות דלאו ממון הוא להורישו לבניו, ואף אם יש איזה זכות ממון לא הוי רק זכות מבחויך כמו טובת הנאה, דלאו ממון הוא להורישו לבניו, ורק שהתורה רבתה בשררות דין ירושה מקרא, ובה ניחא מה שקשה למ"ל קרא דלמען

מלך בחיי שאין נשאלין באורים ותומים אלא למלך, ודוד נשאל באורים ותומים וכו', כיון שראה אחימלך שפניו זועפים מיד ויען אחימלך ומי בכל עבדיך כדוד נאמן חתן המלך, ומאי אמר לו בזה אלא ודאי דהכי אמר לו, אף שאין נשאלין אלא למלך ואני סבור שהוא חתן המלך ונכבד בביתך, וזה נקרא פוסקין לו ולזרעו אחריו כשהוא נכבד יותר מבניו יגיע לו המלוכה, וכתב בסיום התשובה: 'וזכור אני ששמעתי מפי אבי המנוח וכו' שנפסק מפי כל הגאונים הלכה למעשה בנידון כזה שאין לדחות את בניו מהגדולה כשהם ראויים, ונזכר כזה בתשו' הרמ"א, ובתשו' אמ"ז מהר"ם מפאדווא ז"ל עכ"ל התשובה מהגאון רבי שאול ז"ל אב"ד דק"ק קראקא.

הרי לנו דעתו דמדקורין לחתנו בנו כמו שקרא דהמע"ה לשאול אבי, והוא קרא לו בן, לכן חתנו הוא כבנו גם לענין שימלא מקום חמיו בשררה, והוא בכלל כל שפוסקין לו גדולה פוסקין לו ולזרעו אחריו עד עולם, כשהוא נכבד אצלו, ואם הוא נכבד יותר מבניו, יגיע לו המלוכה.

76 ירושת שררה אינה כירושת ממון

משמע מתשובה הנ"ל דס"ל דלאו מדין ירושה מגיע לו המלוכה והשררה

גם השואל ומשיב דעתו כמו תשו' ר"ש, דכתב (ש"מ קמא ח"ב סי' י"ט) וז"ל: 'והנה אם בכלל הא דאמרי פוסקין לו ולזרעו אחריו אם חתנו בכלל בן, האריך בזה א"ז הגאון מו"ה אבד"ק קראקא בן הגאון רבי העשיל ז"ל בתשובתו לבסוף תשו' רמ"א דגם חתנו בכלל בנו לזה עיי"ש, ואני מצאתי ראיה ברורה במס' שבת (דף כ"ג ע"ב) דאמרו שם נפיק מנייהו רב שיזבי, ופרש"י דחתנו כפנה, והיינו דבני נשא פירש"י לחד לישנא חמיו, וא"כ מבואר דאמר דנפקי מנייהו גברא רבה ויצא חתנו ע"כ דחתנו כבנו ע"כ. הרי לנו ג"כ דעת השו"מ דכיון דרואים אנו בגמ' הנ"ל דחתנו כבנו, ה"ה לענין חזקת השררה הוי כבנו ובכלל פוסקין לו ולזרעו אחריו עד עולם, וא"כ ה"ה והוא הטעם בבן אשתו והמתגדל בביתו. ל

יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו, וגם קרא דשבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו כדדרשינן בגמ' מס' יומא (דף ע"ג ע"א) ותיפוק לי' דדין ירושה כבר מבואר, וע"כ דלולי הקרא לא היה יורש דאין זה זכות ממון לירש מדינא וכו'.

עכ"פ כיון שאין זה מטעם ירושת נכסי אביו אך קרא גלי שחיוב למנותו אחרי אביו, י"ל דאינו דומה לירושת ממון דחתנו אינו יורש, אעפ"כ לענין שררות גם חתנו יש לו זכות אם הוא ראוי לכך כיון דמקרי זרעו וכו'. ולדינא כיון שכתב הרא"ש במס' בבא בתרא (דף קמ"ג ע"ב) דהיכא דליכא בנים ודאי בנות בכלל, ה"ה לענין חתנו י"ל היכא דליכא בנים חתנו כבנו, לענין שקודם לאחר למנותו לשררה, והוא בכלל בנים לירש גדולתו, ומסיים שם דיש בזה דין המהפך בחררה על המעכבים בידו, עכ"ד הבית יצחק.

ד אף שאין שררה באשה אפ"ה →
חתנו יורש השררה

כמו"כ דעת המהר"ש ענגיל בספרו שו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ז סי' מ"א) שאין בשררה ענין של ירושה גמורה כמו ממון שיזכה בה ממילא, ומחזיק בדעתו של רבי שאול הנ"ל מסוף תשובת הרמ"א והבית יצחק, ואעתיק את לשונו מש"כ באמצע התשובה.

מבודר היטב דעתו של הבית יצחק דירושת השררה אינו ירושה כמו ירושת ממון, אלא שהתורה גילתה לנו שהבנים יהיו בשררה תחת אבותיהם וחייבים למנותם, וכיון שזה אינה מדין ירושת ממון אלא זכות מיוחדת שהתורה זכתה לאבות שהבנים יהיו תחתם במקומם, א"כ ה"ה שחתנו שהוא בכלל בנו הוי ג"כ בכלל זה.

תיטול מאתיים א"כ אמרינן דגם זה הוא בכלל כבוד התורה שחיוב חל על אנשי העיר לקבל גם את חתנו.

→ בשלמא אם היה בזה ענין ירושה גמורה, היה מקום לחלק דבת אינה יורשת שררה כברמב"ם ז"ל, אבל אם אין בזה רק חיוב שהטילה התורה על בני העיר לקבל יורשיו אחריו, א"כ י"ל דחל החיוב גם לענין חתנו ובפרט דלשיטת הרכה פוסקים גם חתנו יש לו זכות רבנות כמ"ש שם בסוף תשו' הרמ"א, ועי' בשו"ת בית יצחק (סי' מ"ט) שפסק ג"כ כן. וגם המנהג ברוב המקומות לקבל גם את חתנו אם הוא ראוי לזה. ועי' בשו"ת חת"ס (חור"מ סי' י"א) שכתב בהא דנסתפק הש"ך (סי' קע"ד) במכר נכסיו לבנו די"ל דאין המצרן יכול לסלקו, שי"ל דגם זה בכלל ועשית הישר והטוב שישאר הבן בנחלת אבות. וכתב החת"ס דה"ה במקום דליכא בן גם נגד חתנו ליכא דין מצרנות וכו', עכ"ל המהר"ש ענגיל.

נתברר לנו בעז"ה היטב דעתם של גדולי הפוסקים ה"ה: מהר"ש אבדק"ק קראקא, ובעקבותיו: השואל ומשיב, הבית יצחק, והמהר"ש ענגיל ועו"פ דס"ל דירושת השררה אינו מדין ירושה כמו ממון, ולכן חתנו יורש שררה הגם דכירושת ממון אינו יורש

זו"ל: 'והנה במקום שאין בן נודע מש"כ בשו"ת הרמ"א בסופו בשם הגאון מוה"ר שאול וואהל ז"ל דגם חתנו זוכה בזכות הרבנות, דמפורש ברמב"ם ז"ל דבת אינה יורשת שום שררה, וא"כ לא עדיף כח הבעל מכח האשה, אך באמת כבר כתבו הפוסקים דבלא"ה אין ברבנות תורת ירושה דהוי דבר שאין בו ממש ולא עדיף מזכות טובת הנאה, ורק שהתורה הטילה חוב על אנשי העיר לקבל את בנו אחריו וכו', עכ"פ כל זמן שלא קיבלו אותו אין לו זכות ממון בזה, וכמ"ש במחנה אפרים (הל' צדקה) דגם בצדקה ליכא קנין להעני בממון כל זמן שלא מסרו ליד הגזבר, רק חיוב נדר מוטל עליו.

וכיון שאין בזה ענין ירושה שיזכה בו ממילא, והראיה דלשון הרמב"ם ז"ל דביש מחלוקת בין הבנים צריך גם בנו משיחה בשמן המשחה, א"כ כאן היות דגם בבנו הוי רק חיוב שהטילה התורה על בני העיר לקבל זרע הרב, וכ"ז הוא מפני כבוד התורה, א"כ י"ל במקום שאין בן ונשאר בת שעכ"פ היא יורשת זכות ממון נהי דכח השררה אינה יורשת עכ"פ אמדינן דעתו של אדם קרובה גם אצל בתו כמפורש בחז"ל במס' בבא בתרא (שם) דמה"ט מהני גם באומר אם תלד אשתי נקבה

הדברים שהזכרנו א"כ מאחר דדעת הפוסקים הג"ל דחתנו הוא בכלל פוסקין לו ולזרעו אחריו כ"ש שיש לומר כן לענין יתום המתגדל בביתו ולענין בן אשתו. ל

→ **שיטת הדברי חיים זי"ע בירושת שררה**

בשו"ת דברי חיים (ח"א יו"ד סי' נ"ג)
כתב לענין דין ירושת שררה וז"ל: 'הנה דבר זה מבואר בספרי וספרא דכל הראוי ליורשו קודם לכל אדם בכל המנויים לפרנס הציבור, הגם שברמב"ם וש"ע (יו"ד סוף סי' רמ"ה בהג"ה) אינו כותב רק בן בנו קודם, ^{מ"ח} המעיין בבירור יראה שלא דווקא בן בנו אלא ה"ה כל הראוי ליורשו כמבואר בהדיא בתוספתא דשקלים ומביאו הריב"ש (סי' רע"א) בלי חולק, וגם ברמב"ם גופיה משמע כן כמבואר למעיין בהל' מלכים (פ"א ה"ז), והרמ"א ז"ל אגב שיטפיה נקט בן בנו כלשון הרמב"ם ז"ל, אבל באמת כל הקודם לירושה קודם כמבואר בכתובות (דף ק"ג ע"ב) גבי שמעון בני חכם גמליאל בני נשיא עכ"ל.

מפורש בדברי חיים דס"ל דיש
בשררה דין ירושה ממש, וממילא יורשים גם שאר קרובים כמו ירושת ממון, וזה דלא כהפוסקים הג"ל. גם באבני נזר (יו"ד סי' ש"ב) כתב כן כפי

והוא בכלל מ"ש חז"ל פוסקין גדולה לו ולזרעו. ולכן י"ל דלדעת כל הני פוסקים בן אשתו ויתום המתגדל בביתו כיון שהוא נקרא בנו דינו בזה כמו חתנו, וגם הוא בכלל פוסקין לו ולזרעו ע"ע. ואדרבא י"ל דהמתגדל בביתו יש לו מעלה^ה יתירה לענין זה שנחשב בנו יותר מחתנו, כיון דמקיים עי"ז מצות פריה ורביה כמו שכתבנו במקו"א (עין סי' ל'), וגם המתגדל בביתו חייב בכבודו של המגדלו בתורת כיבוד או"א כמ"ש במד"ר שהעתקנו (שם), דחייב בכבודו יותר מאביו ואמו, ופשיטא שחייב בכבודו יותר מחתנו. עכ"פ אף דגם חתנו נקרא בנו והוא נקרא אביו, כמו שמצינו שדוד קרא לשאול אבי ושאול קרא לו בנו, אבל פשיטא שהוא שאינו מקיים בחתנו פריה ורביה.

גם מצינו לענין קדיש כשאין לו בנים יאמר קדיש זה המתגדל בביתו כמ"ש באליה זוטא על הלכוש או"ח (סי' קל"ג סוף סק"ו), ולא מצינו חולק ע"ז, משא"כ לענין חתנו באמירת קדיש נהי דרוב הפוסקים סוברים דגם חתנו יאמר קדיש כשאין בנים להנפטר, אך בזה מצינו חולקים, כדאיתא בשדי חמד (אבילות קנ"ט) כל השיטות בזה עיי"ש. וכיון שיש להמתגדל בביתו מעלה יתירה להיות כבנו יותר מחתנו, לענין

מהכתוב משמע כן, מדכתיב הוא ובניו, וכן תחתיו מבניו משמע דהתורה זכתה בירושה זו דווקא לבניו, מדלא פירשה התורה בירושת השררה שאם אין לו בנים יירשו האחים כפי שהתורה מפרטת את סדר הנחלות בפ' פנחס לגבי ירושת ממון. L

7 בכהונה הולכין לפי סדר הירושה →

אמנם מהתורה כהנים אין להביא ראיה שם"ל בירושת שררה דגם שאר יורשים קודמים, מדכתבו כל הקודם בנחלה קודם בכבוד, דכיון דשם מיירי בבני אהרן ובכהונה יכולים להיות כהנים רק מזרע אהרן, לכן אילו היה להם בנים היו קודמים, וכיון שאין להם בנים בהכרח ירשו את כבודם אלעזר ואיתמר, והכרח הוא בכהונה שיחזור הכבוד לאבא ולאחיו, ולכן כל הקודם בנחלה קודם בכבוד, אבל במלכות ובשאר פרנסי ישראל דכל ישראל ראויים, אפשר שפיר לומר דהתו"כ מודה דהתורה נתנה ירושת שררה לבנים דווקא, ואם אין לו בנים ינתן לאחר הראוי, וקרובים לענין זה כאחר דמי.

לפי הנ"ל יש להעיר על הדברי חיים שכתב דמבואר בספרא ובספרי דכל הראוי ליורשו קודם לכל אדם בכל המינויים, דהרי בספרי איתא רק

שנראה להלן (סי' כ"ה). ונלע"ד להביא את שורש הדברים מדברי חז"ל והפוסקים להעיר על דב"ק של הדברי חיים זי"ע.

דהנה איתא במס' הוריות (דף י"א ע"ב), וכן במס' כריתות (דף ה' ע"ב) אמר מר אין מושחין מלך בן מלך, מנלן אמר רב אחא בר יעקב דכתיב (דברים י"ז) למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל ירושה היא לכם ע"כ. ובספרי פ' שופטים (ל"ט ב') דרשינן הוא ובניו, שאם מת, בנו עומד תחתיו, ואין לי אלא זה בלבד, מנין לכל פרנסי ישראל שכניהם עומדים תחתיהם, ת"ל הוא ובניו בקרב ישראל, כל זמן שהם בקרב ישראל בנו עומד תחתיו ע"כ. ובספרא פ' שמיני (מ"א ב') ובנים לא היו להם שאילו היה להם בנים היו הם קודמים לאלעזר ואיתמר, שכל הקודם בנחלה קודם לכבוד, אעפ"י שלא היו שקולים כאלעזר ואיתמר.

הרי לנו דהספרי דרש מהוא ובניו שאם המלך מת עומד בנו תחתיו, וכן ככל פרנסי ישראל שכניהם עומדים תחתיהם. אולם אינו מזכיר שכל "הקודם בנחלה" קודם לשררה, משמע דס"ל דדוקא בניהם (וה"ה בני בנים וכל הנקראים בנים שהם כבנים) עומדים תחתיהם אבל לא שאר יורשים. וכן

שבניהם קודמים, ובספרא מיירי רק בכהונה, וכאמור שבשאר מינויים י"ל שהספרא מודה דבניהם דווקא, א"כ איך למד הדברי חיים זי"ע מהספרא והספרי דבכל פרנסי ישראל ובכל המינויים כל הקודם בנחלה קודם לכבוד וגם שאר קרובים יורשים שררה.

גם בגמ' הנ"ל במס' הוריות ובמס' כריתות, אין כל רמז דהקודם בנחלה קודם לשררה אלא דירושא היא לכם, וממה שפירש"י ירושה היא לכם כאדם שמוריש ירושה לבניו, משמע קצת כדברינו, מדרש"י הוסיף מילת לבניו. וממה שכתב הדברי חיים דהגם שברמב"ם וש"ע אינו כתוב רק בן בנו קודם, מ"מ המעיין בבירור יראה שה"ה כל הראוי ליורשו כמבואר בהדיא בתוספתא שקלים, וגם ברמב"ם גופיה משמע בן כמבואר למעיין בהל' מלכים ע"כ. כדי לברר את שיטת הרמב"ם אצטט את לשונו בהל' מלכים (שם).

וז"ל: 'ומאחר שמושחין המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם, שהמלכות ירושה שנאמר למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, הניח בן קמץ משמרין לו המלוכה עד שיגדיל, כמו שעשה יהודע ליואש, וכל הקודם בנחלה קודם לירושא המלוכה, והבן הגדול קודם לקמץ ממנו, ולא המלכות

בלבד אלא כל השררות וכל המינוין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם' וכו' עכ"ל.

→ והנה ממה שכתב הרמב"ם 'וכל הקודם לנחלה קודם לירושא המלוכה', לכאורה משמע דס"ל דירושא המלוכה הוא מדין ירושה והקרוב קרוב קודם, וכפי שהבין הד"ח הקדוש, וביותר משמע כן לכאורה ממש"כ הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ד ה"כ), ופלא שהד"ח לא הזכיר כלל הלכה זו של הרמב"ם, וז"ל: 'כשימות המלך או כהן גדול או אחד משאר הממונים מעמידין תחתיו בנו או הראוי ליורשו, וכל הקודם לנחלה קודם לשררות המת, והוא שיהיה ממלא מקומו בחכמה, או ביראה אע"פ שאינו כמותו בחכמה שנאמר במלך הוא ובניו בקרב ישראל, מלמד שהמלכות ירושה והוא הדין לכל שררה שבקרב ישראל שהזוכה לה זוכה לעצמו ולזרעו' עכ"ל. וכאן הרי לכאורה יותר מפורש דכתב או הראוי ליורשו וכל הקודם לנחלה קודם.

→ אך באמת קשה על הרמב"ם דנהי שבתוספתא (שקלים פ"ב) איתא מי שיש לו בן ואח בן קודם לאח, אח ובנו אח קודם, כל הקודם בנחלה קודם בשררה, ובלבד שינהג כמנהג אבותיו ע"כ. ושם בתוספתא איירי בשררות שכשרים

ירושה לבנו ולכן בנו. ולפי דבריו של הדברי חיים שמש"כ בנו וב"ב הוא לאו דווקא אלא הוא הדין כל הראוי ליורשו, א"כ למה כתב בכלל לפני בן הדין 'דכל הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה', מיבעיא לי' למיכתב הך דינא אח"כ יחד עם מה שכתב וכל המנוייין שבישראל ירושה לבנו וכל הקודם בנחלה קודם בשררה, ובן בנו לא היה צריך לכתוב כלל, כי הוא בכלל מש"כ דכל הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה.

→ ועוד קשה ביון דבהל' כלי המקדש הנ"ל מתחיל בל' כשימות המלך או כה"ג או אחד משאר הממונים מעמידים תחתיו בנו או הראוי ליורשו, וכל הקודם לנחלה קודם לשררה וכו', ומסיים: והוא הדין לכל שררה שנקרב ישראל שהזוכה לה זוכה לעצמו ולזרעו ע"כ. ולסברת הד"ח שמה שנקט בהל' מלכים בנו ובן בנו הוא לאו דווקא אלא ה"ה כל הראוי ליורשו, א"כ קשה למה הזכיר הרמב"ם בכלל בנו ובן בנו וזרעו הלא הכל בכלל מש"כ כל הקודם לנחלה וכו', ולא היה לו להזכיר דבר שיכולים לבא לידי מעות שיפרשו כוונתו על זרעו דווקא.

ועוד קשה על הרמב"ם מה שהקשה עליו הבית יצחק (יד"ד סי' ע' אות

בישראלים וא"צ זרע כהונה, וא"כ ס"ל לתוספתא דבכל המינויים קרובים יורשים מדין ירושה ממש, אבל לפי מה שכתבנו לעיל דמהגמ' לא משמע כן, וכן הספרי ס"ל דדוקא הבנים הם בכלל ירושה זו, וכן הוא משמעות הכתוב, א"כ למה פסק הרמב"ם כהתוספתא דבכל המינויים שמעמיד תחתיו את בנו או כל הראוי ליורשו, דמשמע שגם אחים ושאר קרובים יורשים. עוד קשה ממה שפסק הרמב"ם (שם הי"ב) דאם היתה מחלוקת מושחים גם מלך בן מלך. משמע שזה אינו מדין ירושה. ובאמת מהר"ש ענגיל מוכיח מזה שהרמב"ם סובר כך, (עיין בדבריו שהעתקנו לעיל), א"כ איך כתב הכא שמעמיד כל הראוי ליורשו.

פ ועוד קשה על הרמב"ם הנ"ל (שם ה"ז) דכתב קודם: 'הניח בן קטן משמרין לו המלוכה עד שיגדיל', ומפסיק בהל' של כל הקודם לנחלה קודם לירושת המלוכה, ואח"כ כתב: 'הבן הגדול קודם לקטן ממנו', צ"ע מדוע הפסיק באמצע וכתב את הדין של כל הקודם לנחלה ולא צירף יחד ב' דינים אלו של בן הקטן עם בן הגדול, הרי הדין של כל הקודם וכו' קאי על האחים ושאר קרובים. ועוד צ"ע דאח"כ כתב הרמב"ם: 'וכל המינויים שבישראל

שחידשה תורה דיוורש שררות, ואין לך
בו אלא חידושו.

וי"ל דהרמב"ם ס"ל דשאר יורשים
אינם יורשים שררות אלא בנים או גם
בן בתו דמקרי זרעו ומקרי בנים בקרא
וכו', א"כ יתיישבו בזה דברי הרמב"ם,
דמה שכתב בתחילה 'או הראוי ליורשו'
קאי אבני בתו, וכן מש"כ אח"כ 'לו
ולזרעו' קאי רק על מי שנקרא זרעו ולא
שאר קרובים דלא כתוספתא הנ"ל.
והטעם דהרמב"ם לא פסק כהתוספתא,
משום דהתוספתא ס"ל טובת הנאה הוי
ממון, לכן יש בה דין ירושה לכן שאר
קרובים יורשין גדולתו. והרמב"ם (הל'
גניבה פ"ב ה"ה, ועוד כמה מקומות) פסק
כמ"ד טוה"נ אינה ממון, ואף הש"ך
(חר"מ סי' ש"ג סק"א) פסק כן להלכה, וא"כ
אין בטוה"נ דין ירושה כמו בשאר
נחלות רק דגלי לן קרא בבנים ולא
בשאר יורשים עכת"ד.

הואיל ואתינא להכא הכל על
מקומו יבא בשלום, דבאמת לא סכירא
ליה להרמב"ם דשאר קרובים יורשים
המלוכה וכל השררות, כפי שנראה
לכאורה מדבריו, וכפי דברי כ"ק הדברי
חיים, אלא דווקא בניו ובני בניו,
כמשמעות הפסוק והגמ' והספרי, (וכמו
שאמרנו שמהספרא אין ראייה כיון דמיירי
בכהונה, ובוה הוא בהכרח שירשו זרע אהרו).

ג) שמסיים שכל שררה שבישראל
הזוכה בה זוכה לעצמו ולזרעו, משמע
דווקא לזרעו, ובתחילה כתב או הראוי
ליורשו משמע שאר קרובים ולא נודע
אם הרישא עיקר או הסיפא עיקר
דהיינו לו ולזרעו דווקא. L

← 7 ביאור הלכה זו לדעת הרמב"ם

ונראה דבתירוצו של הבית יצחק
שמתרץ את קושייתו יתורץ בעזהשי"ת
כל הני קבא דקושייתא דלעיל על
הרמב"ם בשני המקומות הן בהל'
מלכים והן בהל' כלי המקדש. דהנה
הבית יצחק כתב שם דירושה דשררות
אינו דומה לירושת נחלות, דירושת
נחלות הוא שלו ויכול להורישו לבנו,
משא"כ השררות איננו שלו, ובמה יכול
להורישו וקרא קמ"ל דהציבור והקהל
מחוייבים למנותו, אבל אין בזה דין
ירושה כמו דין נחלות, וכיון דאין זו
נחלה י"ל דגלי קרא דוקא בבנו כיון
שחידוש הוא שחידשה התורה, ואין לך
בו אלא חידושו. ושררה טובת הנאה
יש לו בה, ולמ"ד טובת הנאה הוי
ממון, א"כ יש בו דין ירושה, ושאר
קרובים יורשים בשררה כמו בירושת
ממון, ומאידך למ"ד טוה"נ אינה ממון
מבואר בחו"מ (סי' רע"ו) דאינו יכול
להוריש לקרובים, א"כ חידוש הוא

דכיון דהרמב"ם פוסק בכמה מקומות
דטובת הנאה אינה ממון, וירושת
השררה היא טוה"ג, לכן אינה בדין
ירושה כמו שאר נחלות, אלא דגלי לן
קרא הוא ובניו שירושה הוא לבניו
דווקא, ושונה היא ירושה זו בכמה
דברים מדיני ירושת נחלה, ולפי"ז
יתיישבו הקושיות על הרמב"ם כדלהלן.

Te א. מה שהקשנו דבהלכה י"ב פסק
הרמב"ם דכשיש מחלוקת בין הבנים
מושחים אותו, דמשמע מזה דאין בו
דין ירושה, דאם יורש מדין ירושה למה
מושחים אותו, ומזה הוכיח המהר"ש
ענגיל דהרמב"ם ס"ל בשררה שאין בו
דין ירושה, לדברינו לא קשה מידי,
דבאמת ס"ל להרמב"ם להלכה דאין
בשררה דין ירושה, לכן צריך משיחה
במחלוקת, וזה בלא"ה לא קשה דהגם
דכגמ' יליף מהוא ובניו ירושה היא
לכם, כבר אמר רב פפא במס' הוריות
(שם) בזמן ששלום בין ישראל קרינא
ביה הוא ובניו ואפילו בלא משיחה,
אבל כי איכא מחלוקת בעי משיחה.
ורש"י פי' ירושה היא - 'בזמן ששלום
בישראל'. הרי גם בזה שונה ירושה זו
מירושת נחלה, דהגם שירושה היא
לבניו זהו דווקא בזמן ששורר
שלום בישראל, משא"כ בשאר נחלות
לא מצינו כזה.

ב. מה שהקשינו דמדברי הרמב"ם כל
הראוי ליורשו וכל הקודם לנחלה קודם
לירושת המלוכה, וקודם לשררת המת,
משמע לכאורה ששאר קרובים יורשים
השררה, וכהבנת הדברי חיים בדעת
הרמב"ם, עתה לא תיקשי הא, דס"ל
דשאר קרובים אינם יורשים רק בנים
ובני בנים וגם בני בנות בכלל, וכמ"ש
הבית יצחק דמש"כ הרמב"ם או הראוי
ליורשו קאי ג"כ אבני בתו, ואח"כ לו
ולרעו כנ"ל, לפי"ז גם מש"כ כל
הקודם לנחלה קודם לשררה ג"כ
כוונתו ליוצאי חלציו.

בזה גם מתורץ קושייתנו מדוע
הפסיק הרמב"ם בין דין של הניח בן
קטן שמשמרין לו המלוכה לדין דבן
הגדול קודם לקטן ממנו, בכל הקודם
לנחלה, דמיירי בשאר יורשים שאינם
מזרעו, אבל לדברינו שוב לא יקשה
כלל, היות וכל הקודם לנחלה ג"כ
הכוונה לזרעו, שבנו קודם לבן בנו, ובן
בנו קודם לבן בתו, ובן בתו קודם
לחתנו, וליתום שנתגדל בביתו שכל
הני נקראים זרעו כנ"ל, נמצא שלא
הפסיק בסדר ירושות של קרובים
אחרים, אלא הכל מיירי בסדר ירושות
שבין זרעו בלבד.

ג. מה שהקשינו עוד דכל הקודם
לנחלה קודם לכבוד היה צריך לכתוב

(25)

בין זרעו, מובן שפיר הא דנקט
הרמב"ם בנו וב"ב וזרעו, כדי שנדע
דהכלל שכתב כל הקודם בנחלה מיירי
רק בזרעו.

הרי עלה בדינו הדלה לתרין
ולבאר יפה בס"ד את כל דברי
חכמינו ז"ל בגמ' ספרי ספרא, וכן
את שיטת הרמב"ם ז"ל ולחזק את
דברינו כפי שהעלנו כהנך פוסקים
דס"ל דשאר קרובים אינם יורשים
שררה, רק מי שכלול בין זרעו,
משום דירושת שררה לא הוי
כירושת ממון להנחיל להקרוב קרוב
קודם, אלא דשייך לזרעו וכל מי
שנכלל בזרעו שפסקו לו גדולה לו
ולזרעו ע"ע.

הנה מצאתי דהגהות מיימוניות
מביא בהל' מלכים (שם) בשם התו"כ
וז"ל: 'עוד תניא בת"כ לכהן תחת אביו
מלמד שהבן קודם לכל אדם, יכול
אע"פ שאין ממלא מקום אביו, ת"ל
ואשר ימלא את ידו, בזמן שממלא
מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם,
אם אינו ממלא מקומו של אביו יבא
אחר וישמש תחתיו ע"כ. מכאן ראייה
דשאר קרובים אינם יורשים שררה,
ואפילו בכה"ג אלא בניו דייקא, מדנקט
התו"כ 'יבא אחר וישמש תחתיו', ולא

רק אח"כ יחד עם מה שכתב וכל
המנויין שבישראל ירושה לבנו וכו', ג"כ
כבר מיושב בזה בעז"ה, דאם היה
משמיענו הך דינא דכל הקודם לנחלה
רק יחד עם מה שכתב אח"כ וכל
המנויין שבישראל וכו', היינו יכולים
לטעות דרק בשאר מנויין יורשים בני
בנות וכל הנקראים זרעו, אבל בירושת
מלכות בניו דווקא, ובני בניו בכלל, וזה
כוונתו ז"ל לומר ולבניו 'עד עולם'
מדכתיב הוא ובניו, ולאפוקי בני בנות,
לכן כדי שלא יבואו לידי טעות כתב
קודם בדין ירושת מלכות 'וכל הקודם
לנחלה קודם לירושת המלוכה', לומר
שגם במלוכה יורש בן בתו והנקראים
זרעו, ואח"כ כופל בדין שאר המנויין
שירושת היא לבנו ולבן בנו ע"ע,
להשמיענו שגם בשאר המנויים יורשים
כל הנקראים זרעו. ל

ד. מה שהקשינו עוד לפי הדברי חיים
למה נקט הרמב"ם בנו וב"ב, אם הוא
לאו דווקא, אלא ה"ה כל הראוי
ליורשו, לפי מה שהעלינו בעז"ה דמה
שנקט בהל' מלכים בנו ובן בנו, וכן מה
דנקט בהל' כלי המקדש לו ולזרעו,
בשניהם נקט כן בדווקא כמבואר,
להשמיענו דגם בן בתו וכל הנקראים
זרעו יורשים בשאר המנויים. ומש"כ
הרמב"ם כל הקודם בנחלה כוונתו רק

בנו, דהיינו כל מי ששייך ליקרא בן בנו,
כגון בן בתו, דנכלל במש"כ ב"ב,
וכאמור לעיל שאין בשררה דין ירושה
ממש כשאר נחלות, ובכמה דברים שונה
דין ירושת שררה מדין ירושת נחלה.

כיון שביררנו את דברי הרמ"א
שנקט בן בנו במכוון ולא שאר יורשים,
עיי' גם בדברי הרמ"א באו"ח (סי' נ"ג
סעיף כ"ה) לענין שליח ציבור שהזקין,
שבנו קודם לכל אדם לסייעו, אם
ממלא מקומו בשאר דברים אע"פ
שאין קולו ערב כקולו, ואין הציבור
יכולים למחות בידו. ועי' במג"א (שם)
שהבאנו בתחילת הסימן, מש"כ בשם
הפוסקים, ונקטו גם הלשון "בן"
שימלא מקום אביו, ולדברינו נקטו ג"כ
בלשון בן דווקא, דס"ל בדקדוק דשאר
יורשים אינם שייכים לחזקה במצוות
ולירושת שררה, וכן כל הפוסקים
נושאי כלים על השו"ע איירי רק מבנו
ובן בנו, ולא אישתמיט חד מינייהו
להזכיר בלשונם סתם כל הראוי
ליורשו, משמע דכולם ס"ל דקרובים
אינם יורשים רק בניו וזרעו וכל
הנקראים זרעו. L

נקט יבא הקודם לנחלה וישמש תחתיו,
כדתנא בפ' שמיני דאם היה להם בנים
היו הם קודמים, שכל הקודם לנחלה
קודם לכבוד, משמע שיכול לבא אחר
שאינו בנו רק אפילו קרוב רחוק ובלבד
שיהיה מזרע אהרן כמובן. לכן יש ראייה
ברורה שגם התו"כ ס"ל דשאר קרובים
אינם יורשים את הכבוד והשררה אלא
בניו דווקא, וזרעו שהם כבניו, ומש"כ
בפ' שמיני דאם היו להם בנים היו הם
קודמים, שכל הקודם לנחלה - פי' בין
בניו וזרעו, קודם לכבוד, כמו שפירש
הבית יצחק בלשון הרמב"ם, אע"פ
דהתם ירשו אלעזר ואיתמר, י"ל דלא
מכח ירושת אחיו ירשו, אלא דלא גריע
מזרע אהרן אחרים, כמ"ש התו"כ יבא
אחר וישמש תחתיו.

והשתא ^{אוצר החכמה} דאתית להכי צריך לומר
דהא דנקט הרמ"א ביו"ד (שם) בן בנו,
כלשון הרמב"ם ז"ל הוא בדקדוק, ולא
כמו שכתב הדברי חיים שאגב שיטפיה
נקט כן, דה"ה שאר קרובים הראויים
ליורשו, אלא כיון שביררנו דשאר
קרובים אינם יורשים אלא בניו דייקא,
וזרעו הנכללים בכלל בניו, לכן נקט בן

